

MUZIKALE WAARDEPAPIEREN

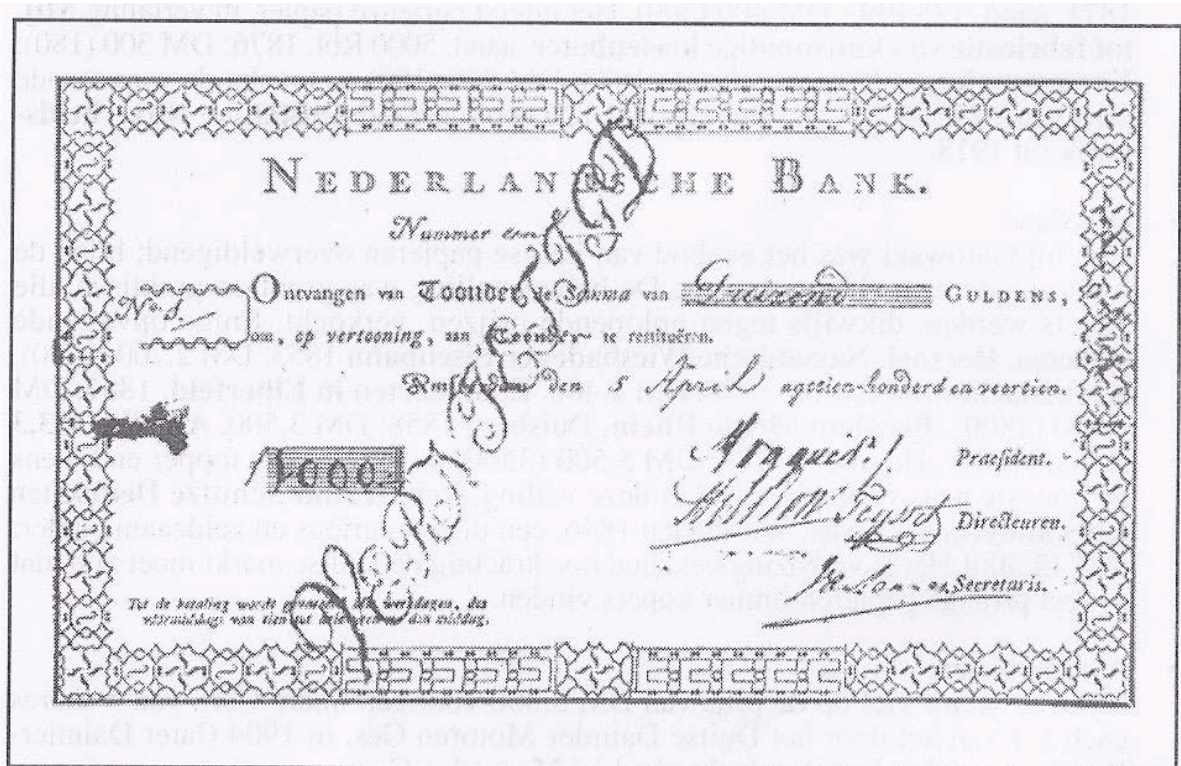
– W.J. Nieboer –

Uit: V.V.O.F. Mededelingenblad Nr. 1 van maart 1996, blz. 6 – 8 en 13

Zolang er waardepapieren bestaan, bestaan er ook vervalsers die proberen om deze waardepapieren na te maken en als echt en onvervalst uit te geven of te doen uitgeven.

Valse munten noemt men dit soort criminelen, doch met het slaan van valse munten heeft het natekenen, - graveren en - drukken van geldswaardige papieren niet veel meer van doen.

Vroeger - zeg voor het gemak van 600 BC tot AD 1800 - toen men nog geen of heel weinig waardepapieren had, ja toen maakte men munten na, veelal van een inferieure metaalsoort of lichter van gewicht. Ook was het "snoeien" van gouden en zilveren munten een geliefde bezigheid waar zelfs de doodstraf op stond.

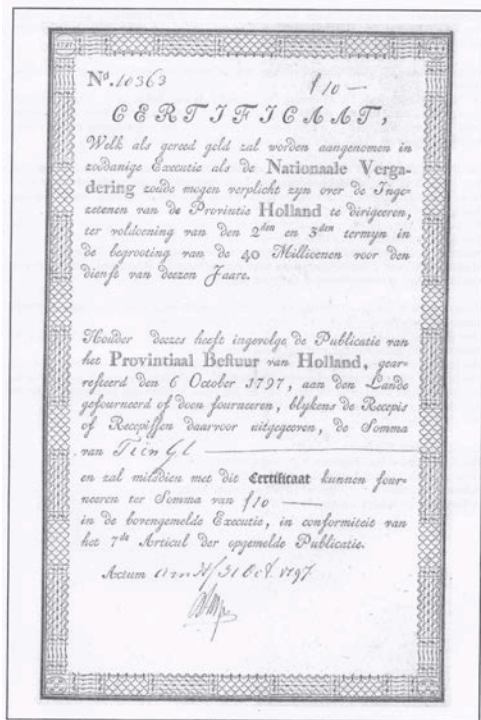

In 1814 gaf de toen pas opgerichte Nederlandsche Bank de eerste voorlopige bankbiljetten uit, nog zonder watermerk maar met een voor die tijd ingewikkelde randversiering.

Men noemt deze randversiering wel "het muziekschrift". Alhoewel reeds in de middeleeuwen meerdere lettersnijders zich met karakteristieke lettertypes hadden bezig gehouden was het toch Joan Michael Fleischmann (1701 - 1768), toen al in dienst bij drukker Johan Enschede, die voor een belangrijk deel voor "Fleischmann's muziekschrift" tekende.

Tot het einde van de 18e eeuw kon men niet veel met de wonderbaarlijke muzieknoden-druk beginnen. Omstreeks 1795 is een medewerker van Joh. Enschede gaan experimenteren met de door Fleischmann gesneden muziekstempels om randen voor geldswaardig papier samen te stellen, die niet of heel moeilijk waren na te maken.

Een van de eerste producten was niet voor de numismaten maar voor uiteindelijk de verzamelaars van oude effecten. In 1797 werden door het toenmalig gezag van het Provinciaal Bestuur van Holland certificaten uitgegeven, wat we nu kunnen beschouwen als de voorlopers van de huidige staatsleningen.

Buiten effecten en muntbiljetten werden ook de eerste cheques van deze fraaie rand voorzien.

De "muzieknotenrand" heeft het lang volgehouden. Kwam het in 1814 op bankbiljetten in circulatie (eerst rondom op het biljet gedrukt -voorlopige serie-) later alleen op de twee verticale zijkanten (1e tot en met de 7e soort). De zogenaamde roodborstjes werden gedrukt tot 1862, maar bleven in circulatie tot 2 januari 1921.

De drukker stopte voor de aanmaak van bankbiljetten het muzieknotenschrift in dat jaar 1862 in de kast, omdat het namaken geen onoverkomelijk probleem meer was. Er kwamen modernere en moeilijker na te maken biljetten in omloop, maar vergeten was men het muziekschrift zeker niet.

Werden de "muziektokens" voor verdere beveiliging van bankbiljetten ongeschikt geacht, voor effecten werd het nog vele jaren gebruikt. Zo ook in 1901, toen de muziekrand werd gebruikt als randversiering voor de aandelen van de N.V. Nederlandsche Maatschappij van Zekerheidsstelling voor Ambtenaren en Beambten, een voorloper van de huidige pensioenfondsen.

Evenals voor de destijdse bankbiljetten en effecten, heeft men voor deze "pensioenfonds aandelen" ook weer gebruik gemaakt van tal van lettertypes.

Drie duizend van deze muzikale aandelen zijn er gedrukt. Bij latere emissies kreeg de Maatschappij aandelen met een wat moderner uiterlijk.

Het mocht de Maatschappij niet baten. De tal van stempels, geplaatst op de achterkant van het hier getoonde aandeel geven een duidelijk beeld hoe het deze N.V. vergaan is.

In die moeilijke roerige eerste jaren van de 20e eeuw hebben ook vele ambtenaren en beambten hun pensioen in een faillissement zien opgaan.

Geraadpleegde literatuur:

Het Nederlandse bankbiljet en zijn vormgeving.

Geschiedenis van het Nederlandsche bankbiljet.

Afbeelding bankbiljet: Collectie De Nederlandse Bank.

Afbeelding aandeel: Collectie W.J. Nieboer.

